

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διεθνές Δίκαιο

Κράτος

Παναγιώτης Γρηγορίου

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Κυριαρχία του Κράτους

Το Κράτος είναι σήμερα ο πρωτογενής θεσμός του διεθνούς δικαίου. Συνήθως χρησιμοποιούμε τον όρο «κυρίαρχο κράτος». Προέρχεται από την ιστορία : Ο ηγεμόνος, ο κυρίαρχος επί των δούλων. Η Γαλλική Επανάσταση : αντί ηγεμόνος κυρίαρχος -> Κυρίαρχος λαός.

Η κρατική κυριαρχία έχει για το διεθνές δίκαιο, μια αρνητική και μια θετική υπόσταση : **i)** το **κυρίαρχο κράτος** δεν υπάγεται σε κανένα άλλο φορέα εκτός από τον εαυτό του, **ii)** το κυρίαρχο κράτος έχει την «αρμοδιότητα της αρμοδιότητας»

Για το **i)** : Το κράτος σήμερα είναι κυρίαρχο επειδή υπάγεται στο διεθνές δίκαιο. Το τελευταίο του εξασφαλίζει εδαφική ακεραιότητα, ισότητα, τήρηση των συμπεφωνημένων, μη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις και, τέλος, δυνατότητα μεταβολής των διαδικασιών και των ουσιαστικών κανόνων που διέπουν τις διεθνείς σχέσεις.

Πριν από 75 περίπου χρόνια στην υπόθεση Wimbledon 1923, το Διεθνές Δικαστήριο Διαρκούς Δικαιοσύνης είχε πει πως η δυνατότητα ανάληψης διεθνών υποχρεώσεων αποτελεί συνέχεια της κρατικής κυριαρχίας. Σήμερα αυτό δεν ισχύει.

Σήμερα, ο θεσμός της κρατικής κυριαρχίας υφίσταται δεινή δοκιμασία. Η κάμψη της κυριαρχίας οφείλεται στην ανάγκη διασφάλισης πιο αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας, Βλ. 28 παρ. 2 Σ.

2. Δημοκρατικό Κράτος

Μια άλλη εξέλιξη, που δεν έχει ακόμη κατοχυρωθεί στο διεθνές δίκαιο, είναι το δημοκρατικό κράτος.

Ο χάρτης Η.Ε. πουθενά δεν αναφέρεται στην δημοκρατία.

Η ραγδαία όμως εξέλιξη των Δ.Α. και των συναφών «Κράτος Δικαίου» + «Δημοκρατία» τείνει προς την αντίληψη ότι όλα τα κράτη του σύγχρονου κόσμου πρέπει να είναι δημοκρατική.

Σήμερα παρ'όλο που όλα τα κράτη αυτοαποκαλούνται «Δημοκρατικά», υπολογίζουμε ότι πάνω από 150 δεν είναι. Αλλά, αφενός οι μεγάλοι παγκόσμιοι οργανισμοί Α.Ε. και ΣΤΕ έχουν ως στόχο του εκδημοκρατισμό τους.

3. Παγκοσμιοποίηση

Μερικές φορές η αποψίλωση της έννοιας της κυριαρχίας γίνεται εκ των πραγμάτων. Το φαινόμενο δεν είναι νέο. Τα πολυάριθμα μικρά κράτη αδυνατούν να ασκήσουν ή να επικαλεθουν έναντι των μεγάλων κρατών τις ιδιότητες της κυριαρχίας. Άλλοτε πάλι, λόγω της ανάπτυξης ισχυρότατων μη κρατικών παραγόντων στις διεθνείς σχέσεις, όπως οι πολυεθνικές και τα εγκληματικά δίκτυα (π.χ. Κολομβία), η κυριαρχία πολλών κρατών περιορίζεται σε θεωρητικές μόνον επικλήσεις.

Και η παγκοσμιοποίηση : Το διεθνές δίκαιο είναι από τη φύση του παγκοσμιοποιημένο δίκαιο !!!

Το ερώτημα είναι η ιδιωτικοποίηση, η εγκαθίδρυση παγκόσμια οικονομία της αγοράς.

Κάμψη της κυριαρχίας των κρατών

4. Ανεξαρτησία του κράτους

Ανεξαρτησία : έλλειψη εξάρτησης και πολιτικής υπαγωγής σε άλλους φορείς ομοειδείς.

Βλ. άρθρο 2 παρ. 7 Χάρτη Η.Ε. = μη επέμβαση τρίτων
άρθρο 2 παρ. 4 Χάρτη Η.Ε. για χρήση βίας.

5. Αρχή ισότητας των κρατών

Η αρχή της κυριαρχίας ισότητας των κρατών εξαγγέλλεται από τον Χάρτη, 2 παρ. 1 και από την Διακήρυξη 2625 Γ.Σ. Η. Εθνών «περί αρχών διεθνούς δικαίου που αφορούν τις φιλικές σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ κρατών? (1170).

Πρόκειται πάντως για τυπική ισότητα και όχι ουσιαστική

Διότι Γ.Σ. : 1 ψήφος αλλά Σ.Α.: veto

Έτσι τυπική ισότητα υπάρχει μεταξύ Σομαλίας + Κίνας ή Μάλτας + ΗΠΑ αλλά...

6. Αυτοδιάθεση λαών

Άρθρο 1 Χάρτη: ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ εθνών. → Φτάσαμε σε αναίμακτη ανεξαρτησία άνω των 100 περίπου κρατών μετά το 1960.

Βλ. άρθρο 1 ΔΣ Κοιν. Πολιτ. και Οικον. Δικ.

Ενώ το κράτος θεωρείται το μοναδικό υποκείμενο του διεθνούς δικαίου, η προβληματική της θέσεως του ατόμου μέσα στο σύστημα υπήρξε πάντα έντονη και τα αποτελέσματα της διαμάχης πενιχρά.

20^{ος} αιώνας → Μαζί με το κράτος έγιναν δεκτοί και οι διεθνείς οργανισμοί και οι ιδιώτες ως υποκείμενα του διεθνούς δικαίου.

Κράτος : Πολιτική, νομική και κοινωνική πραγματικότητα

Νομική πραγματικότητα:

Φορέας που εκφράζει σύνολο ικανοτήτων που ασκούνται με νομικές συνέπειες. Εννοούμε ένα φορέα που έχει δυνατότητες προβολής δικαιωμάτων και αναλήψεως υποχρεώσεων κατά το διεθνές δίκαιο.

Όλοι οι χρήστες του διεθνούς δικαίου δεν θεωρούνται κατ' ανάγκην υποκείμενα του διεθνούς δικαίου.

Κράτος

- Κυριαρχία κράτους

Το κράτος αποτελεί σήμερα πρωτογενή θεσμό του διεθνούς δικαίου. Λέγεται και αλλιώς 'κυρίαρχο κράτος'.

Κυρίαρχο κράτος → υπεροχή του ηγεμόνα σε σχέση με αυτούς που κυβερνάει

Κυριαρχία → Δάνεια που πήραμε από το συνταγματικό δίκαιο για χρήση στο διεθνές δίκαιο.

Γαλλική Επανάσταση → Ο ηγεμόνας δεν είναι πλέον ο κυρίαρχος. Κυρίαρχος πλέον είναι ο λαός.

Κυρίαρχο κράτος : Αποτροπή ξένων φορτικών επιρροών. Έχει και θετική και αρνητική αξία.

Αρνητικά στοιχεία:

- 1) Το κυρίαρχο κράτος δεν υπάγεται σε κανένα άλλο φορέα εκτός από τον εαυτό του.
- 2) Έχει την αρμοδιότητα της αρμοδιότητας του. Είναι αυτό το κράτος που έχει την αρμοδιότητα να ορίζει μέχρι που εκτείνεται η αρμοδιότητα του.

Π.χ. διπλή υπηκοότητα

Κράτος και Δημοκρατία

Το κράτος που μετέχει στην διεθνή κοινότητα πρέπει να είναι δημοκρατικό.

Χάρτης ΟΗΕ (1945) → κατοχύρωση πολιτικής ανεξαρτησίας, δεν αναφέρεται όμως πουθενά στη δημοκρατία.

Οι στόχοι του Συμβολαίου της Ευρώπης ήταν:

- κράτος δικαίου
- δημοκρατία
- δικαιώματα του ανθρώπου.

Όλα τα παραπάνω αναπτύχθηκαν μετά το 1989.

Υπάρχει μια τάση να είναι το κάθε κράτος δημοκρατικό, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι όλα τα κράτη δημοκρατικά.

Boutros Boutros Ghali → πρόγραμμα εκδημοκρατισμού

Παγκοσμιοποίηση

Τα μικρά κράτη αδυνατούν να ασκήσουν απέναντι στα μεγάλα κράτη τις ιδιότητες της κυριαρχίας.

Περιορισμός κυριαρχίας κρατών λόγω οικονομικών πολιτικών, πολιτιστικών αλλά ακόμα και εγκληματικών δικτύων.

Διεθνές δίκαιο → παγκοσμιοποιημένο δίκαιο

Παγκοσμιοποίηση:

- σχετικοποίηση συνόρων
- κάμψη κρατικής κυριαρχίας

Ανεξαρτησία κράτους:

Κυριαρχία – ανεξαρτησία

Η κυριαρχία στις μεταξύ των κρατών σχέσεις σημαίνει και ανεξαρτησία.

Ανεξαρτησία: Έλλειψη εξαρτήσεως και έλλειψη πολιτικής υποταγής

Αρχή της κυρίαρχης ισότητας μεταξύ κρατών: Προβλέπεται από τον Χάρτη του ΟΗΕ και από αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Έχει διεθνή συνταγματικό χαρακτήρα. Εννοείται η τυπική ισότητα και όχι η ουσιαστική.

Αυτοδιάθεση λαών

Χάρτη ΟΗΕ

Αρχή ισότιμων δικαιωμάτων

1960 → Δημιουργία περίπου 100 νέων κρατών (κράτη κυρίως από αποικίες π.χ. Αφρική).

Αναβίωσε η αρχή με το ζήτημα της Σοβιετικής Ένωσης. Οι μειονότητες που ζουν σε ένα κράτος και απολαμβάνουν ελευθερίες δεν έχουν δικαίωμα αυτοδιάθεσης.

Για την ίδρυση κράτους χρειάζεται:

A) έδαφος

B) λαός

Γ) Κυρίαρχη πολιτική οντότητα (κυριαρχία κράτους)

Η αναγνώριση έρχεται μετά.

Τα υποκείμενα διεθνούς δικαίου μπορούν και σχηματίζουν κανόνες δημοσίου διεθνούς δικαίου.

1919 → μόνο τα κράτη θεωρούνται φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων

Ανάπτυξη διεθνών σχέσεων → σήμερα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου θεωρούνται και οι διεθνείς οργανισμοί αλλά και τα άτομα.

Π.χ. ΟΗΕ

Οι διεθνείς οργανισμοί:

- λειτουργούν για διάφορους σκοπούς
- στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας

- με ανεξάρτητη βούληση από εκείνη των κρατών που συμμετέχουν, έχουν δηλαδή ξεχωριστή νομική προσωπικότητα

Οι δικαιопραξίες αυτές απορρέουν από:

- τους σκοπούς του οργανισμού (π.χ. συνεργασία κτλπ)
- από την οργανική διάρθρωση και από τις δυνατότητες κάθε οργανισμού

Οι διεθνείς οργανισμοί ιδρύονται με ιδρυτική συνθήκη. Η ιδρυτική συνθήκη καθορίζει τους σκοπούς, τις αρχές, αρμοδιότητες και την διάρθρωση του οργανισμού.

Υπάρχουν:

- Παγκόσμιοι διεθνείς οργανισμοί
- Ανοιχτοί διεθνείς οργανισμοί
- Γενικοί Διεθνείς οργανισμοί
- Ειδικοί διεθνείς οργανισμοί

Εκτός από τα παραπάνω υπάρχουν και τα άτομα.

19^{ος} αιώνας (φιλελεύθεροι ιδεαλιστές και ουμανιστές)

Προσπάθεια απελευθέρωσης του ατόμου από την κρατική καταπίεση.

Στο εσωτερικό του κράτους καταβλήθηκε προσπάθεια να διατυπωθούν τέτοιες εγγυήσεις, ώστε το άτομο να μπορεί να επικαλείται κανόνες δικαίου απέναντι στην πολιτική εξουσία.

Στοιχεία αναβάθμισης της θέσης του ατόμου στο διεθνές δίκαιο:

- Προστασία δικαιωμάτων ανθρώπου
- Δικαίωμα προσφυγής σε διεθνή δικαστήρια (άτομο υποκείμενο του διεθνούς δικαίου).

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο εμφανίστηκαν πολλές περιπτώσεις ατόμων, που είχαν την ικανότητα να προβάλουν σε διεθνή διαιτητικά όργανα απαιτήσεις αποζημιώσεως για την παράνομη αφαίρεση περιουσιακών στοιχείων ή γενικότερα για επανορθώσεις.

1950 → συμβατικές ρυθμίσεις που αναφέρονται στην διεθνή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ολοένα εντεινόμενη διεθνής προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησε σε αναθεώρηση των απόψεων μας ως προς την λειτουργικότητα.

